

Menjünk, megálljunk vagy maradjunk?

megy-megáll-marad

SZOMBATHY BÁLINT

MODEM, Debrecen, 2019. II. 17. – V. 5.

Jurij Andruhovics ukrán író *Shevchenko is OK* című prózai művének egyik motívuma arról szól, hogy egy hatéves kisfiú, anélkül, hogy bárkinek szölt volna, elindult a látóhatár felé, ahol úgy vélte, összeér a föld és az égbolt, véget ér a világ. A fiú első nap kénytelen volt üres kézzel hazatérni, mert leereszkedett az este a földre, s ő rádöbbsent, túl későn indult el. Másnap, pirkadat előtt felkerekedett, hogy még sötétedés előtt elérje a világ végét. A fiú négy kilométert gyalogolt, és eljutott a szomszéd faluba. Sokkolta az élmény. Kiderült, van még egy falu a világon, ahol olyan emberek élnek, akiket ő soha életében nem látott. Mi van, ha nem két falu van benne, hanem akár három, tíz vagy tízezer? A világ vége egyszeriben az elérhető dolgok határa mögé futott, a szeme láttára nőtt, növekedett a világ.

Ezt az érzést mindannyian átéltük, ha nem is éppen hatéves korunkban. Ki mikor. Sőt, ma is erőteljesen jelen van életünkben az el- és kimozdulás vagy éppen a maradás vágya és készítése. Van, aki erre esküszik, van, aki arra. Ezek a kérdések soha a modern emberi civilizáció történetében nem voltak olyan időszerűek, mint mostanság, a tömeges migráció idején. A közelmúltban olvashattuk egy szerb illetékes kijelentését, miszerint az utóbbi két évtizedben több mint 650 ezer, javarészt fiatal állampolgár hagyta el az országot, elindulva messzi helyekre. Elment, valahol megállt, és ott maradt az ország lakosságának mintegy tizede. És ez nem egyedi jelenség, egyaránt sújtja valamennyi kelet-európai országot. Hogy ne menjünk messzebbre.

Ha kilépünk a mindennapok pragmatikus szövevényeiből, és visszafordulunk a művészet világába, ott sem kell messzire mennünk, hogy mozgásban levő emberekkel találkozzunk. Elég, ha az elmúlt század nagy gyaloglóművészeire gondolunk: az angol Richard Longra és Hamish Fultonra, a magyar Csorba-Simon

Lászlóra vagy a szerb Miroslav Mandićra. A *megy-megáll-marad* hármas gondolatisága valamennyiük munkásságában alapjelentőségű, amely a tér és az idő koordinátái közé van kipányvázva. A nemrég elhunyt Tandori Dezső tipikus urbánus mozgásművész volt, aki hat kilométert is képes volt elgyalogolni, hogy megvegye a napi sajtót, holott sokkal közelebb is található volna újságárust. A mozgás néha kényszer, néha pedig a kreatív cselekvés alapkonceptiója.

Az ehhez hasonlatos kérdésselvetéseket és filozófiai kiszögelléseket veszi témájául a MODEM kis költségvetéssel megvalósított kiállítása is, megerősítve, hogy a mozgás sok esetben életkonceptió. A Debrecenbe meghívott osztrák installációművésznek, Céline Strugernek a jelenléte például azért indokolt, mert életstílusává vált a rezidenciaprogramok adta folyamatos „mozgásban levés”. Pedig az örökös vándorlás pszichológiája nem is olyan egyszerű: mindig ismeretlen emberek társaságában mozogni, mindig új emberekkel kerülni leggyakrabban felszínes kapcsolatokba. Mire személyed beágyazódik egy adott életközegbe, már tovább is kell állnod.

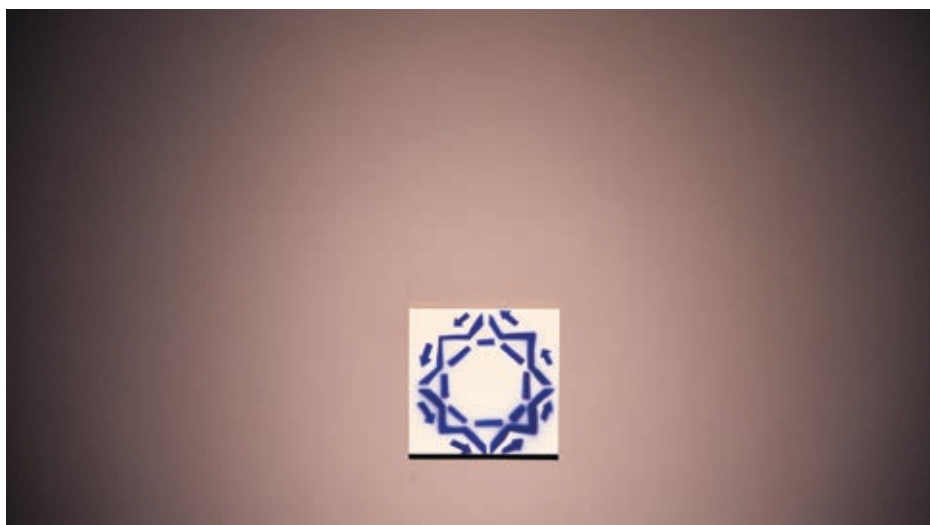
A Szalai Kata-Vojnits-Purcsár Vító kurátori kettős az egyik legidőseőbb problematikát húzta ki a témák garmadát tartalmazó kortárs kalapból a szomszéd országok művészeti terméséből válogatva. Bár a *megy-megáll-marad*

CÉLINE STRUGER: *Az árnyak dicsérete*, 2019, installáció, alumínium, víz, tinta

EVA PETRIČ: *Az asztrocita kert látogatója*, 2019, multimédia-installáció

SZABÓ ESZTER ÁGNES: *Kontextuskapcsoló*, 2019, kerámia, stencil, spray, 15×15 cm

SZABÓ ESZTER ÁGNES: *Az újrafelfedezések kora*, 2018-2019, stencilezett kobaltmázás kerámia, 185×90 cm

szókapcsolatot másmilyen összeillesztéssel is helyettesíthette volna, a munkák válogatásából nyilvánvaló, hogy többre gondolt a nevezett ideológiai összefonódásnál. Ugyanis ebben a hármas kapcsolódásban elemi erővel tapintható ki a parancsoló mód, amit mindig egy felsőbb erő fejt ki az egyén irányába. Csak épp a felkiáltójelet hiányzik a szavak mögé. Másrészt léteznek olyan esetek, amikor konkrétan senki sem kényszerít bennünket a szabadság

elhagyására, a róla való lemondásra, de a művész az önkínzás mellett dönt: Martin Piaček és Juhász R. József videómunkájában a két alkotó egymásnak feszül, hogy kimozdítsa a másikat a helyéből, miközben mindketten térdig be vannak ásva a szántó föld talajába. Csapdába estek, nincs megnyugtató megoldás számukra, nem mutatkozik választási lehetőség. Mindketten áldozatok, saját tehetetlenségük áldozatai. Maradniuk kell, mert nem képesek elmozdulni a holtpontról, az ősi erő visszahúz.

fotó: Palatius Dóra

PALATINUS DÓRA: *Loptott tér*, 2019, installáció, textil, fa, jelölőszalag, 200×300×350 cm

Egy helyben is lehet mozogni, az álló emberi test is tud beszélni, akárcsak a mozdulatlan Buddha. Az álló és a mozgó helyzet is viszonylagos. A kiállításon jelen levő ifjabb művésznemzedék munkái bizonyítják, hogy a jelenkori mediális állapotok között a menés, a megállás és a maradás fogalma is folyamatosan változik, végsőkéig képlékeny. Az internetes kimozdulás például többé már nem valami kivételes dolog számunkra. Makra Zoltán a szelfit, Illuszki Tamás a Facebookot tekinti mediális felületnek. Illuszkinál sajátos belső feszültséget generál annak a ténye, hogy miközben anyagiságukban súlyos kőszobrokat készít, az internet virtuális valóságába felrakott Facebook-oldalát is műalkotássá nyilvánította.

Az előképek minden kiállító esetében lényegesek, függetlenül attól, hogy történeke-rájuk konkrét hivatkozás. A hagyományos anyagok és technikák – mint amilyen Palatinus Dóra esetében a textil vagy Szabó Eszter Ágnesnél a kerámia – ugyanolyan fontosak, mint a jelenkor elektronikai médiumai. Palatinus a nomád létforma központi szimbólumát, a sátrat helyezi installációjának középpontjába.

A kiállítás megközelítéséhez egyrészt elmélyült elméleti művek során juthatunk el, másrészt az életet közelről figyelve mélyülhetünk el annak szerteágazó gondolatiságában. Túlzás nélkül elmondható, hogy a kortárs szcénát sok tekintetben a fenti gondolati hármasszellemisége mozgatja.

MARTIN PIAČEK és **JUHÁSZ R. JÓZSEF:** *Cím nélkül*, 2014, videóképkocka